

De små stater og den internationale krise

Taler

Arnold Ræstad

Dato

30 oktober 1938

Sted

NRK radio

- 1 München-forliket kan ikke være en årsak, men et ledd i en utvikling fra langt tilbake, som nu har tatt alt mere svimlende fart og omfang, og omkalfatrer verden i en umwertung aller Werte. De små stater kan i slike tider bare vente og se sin betydning som stater stadig mere nedsat og forringet. Hver enkelt liten stat veier mindre nu end den gjorde på det internationale livs vekt før.

- Alle små stater føler sig mere utrygge, mindre sikre. Er de redd for nogen bestemt større makt? Undertiden dét, undertiden ikke. Det ville være uriktig å si at de små stater i dag er redde for de totalitære stater, for eksempel. De er redde foran usikkerheten. De totalitære staters levende utvidelseskraft, det man nu gjerne kaller deres dynamisme, av dynamisk kraft, er én årsak. At våbentechnikken, for overhodet å gi hvad den i dag kan gi, må arbeide på storindustriens plan, og der love den teknisk fullrustede den sikre overlegenhet over den som ikke er det, er en anden årsak, og én som i sin tur ligger bakenfor den første.

- De små staters tilværelse er ikke definitivt sikret før den varige fred har gjort stormaktenes tilstand om til noe man kan kalle en stedsevarende fordøyelsesprosess. Indtil da har de små staters fortsatte tilværelse ikke anden garanti utenom den selv end den som ligger i at stormaktene som regel er i strid indbyrdes, slik at de heller ikke kan bli enige om det, at en liten stat skal ofres.

- München har lært os både at verdensfreden, med dens konsentrasjon om indre verdier, er langt borte, og at stormaktene kan bli enige om å ofre de små, selv når man skulle forsvoret at det kunne være mulig. München har kanskje bevist at totalitære stormakter og demokratisk styrte stormakter kan arbeide sammen og forlikes, og avvikle sine kriser, men ikke at de små stater kan være sikre i ly av dette samarbeide.

Er alle små stater indstillet på samme måte like overfor den usikkerhet de er hensat i? Det er langt fra tilfellet, og skyldes dels at den psykologiske reaktion er forskjellig fra stat til stat, dels at statenes geopolitiske innstilling, altså den større sammenheng deres nasjonale liv er sat i, er forskjellig.

35

Den psykologiske reaktion, at de store makters dynamisme truer den lille stat, går ofte merkelig sent opp for den offentlige mening i denne stat. Det vi glemmer eller overser, sier Freud, det er slike ting som vi ønsker å glemme eller overse. Det er ikke fordi bevisene ikke er der. Demosthenes hadde bevisene mot Filip av Makedonia, men hans advarsler gikk uten.

40

I demokratisk styrt stater er det vel riktig å si, at reaksjonen er desto tregere, jo lengere en følelse av sikkerhet har rådet. Geografisk beliggenhet, og hvor intense kommunikasjonene er, spiller også inn. Folkets siste historiske erfaring vil derimot ikke alltid virke entydig. Og én sikker setning er, at det i den politiske biologi er et tegn på degenerasjon, et eksempel på hvordan stater degenererer, at små stater som lenge har hatt bevisstheten om å være små, erfaringsmessig reagerer sent.

50

Den nåværende krise på grunn av München-avtalen berører først og fremst småstatene i Europa. Små stater i Syd- og Mellom-Amerika står fjernere fra krisen i Europa, også på grunn av Monroe-doktrinen. Det er ingen fellesfront av små stater i Europa. Og det er ulike syn på hvordan vi som liten stat skal forholde oss. Det er delte meninger om opprustning, nedrustning, sosialisme, kapitalisme. Mange vil satse på et sterkere Folkeforbund og gjenreise dens innflytelse. Andre holder på absolutt nøytralitet eller sier: "Hold munn og kritiser ikke!"

60

Om forskjellige militære, totalitære og demokratiske stater. Troen på demokrati øker ofte ved visshet om diktaturenes ekspansjonslyst. Diktaturene er ofte interessert i full nøytralitet hos demokratiske stormakter. Det er ofte jevngodt med samtykke. Totalitære stater svekkes ikke ved fremgang i demokratiske samfunnsformer. Diktaturene sier ofte de vil ha fred, samtidig som de ruster opp og forherliges militarisme. Arbeidet for pasifisme er forbudt i disse stater.

65

70 Folkeforbundet er verdiløst som fredsfremmende faktor så lenge de totalitære stater ikke er med. Om Storbritannias og Frankrikes forhold til og avmakt i Folkeforbundet. Det er bare de nordiske land, Nederland og Belgia som offentlig arbeider for å gjenreise Folkeforbundet. Om de andre småstaters forhold til Folkeforbundet.

75

München-forliket har avslørt tomheten i standpunktet: "Fred og avrustning er sikkerhet". Folkeforbundet mistet sin mening i det øyeblikk det måtte avpasse sin mening etter Berlins. Det er en illusjon å tro at vi kan utrette positivt fredsarbeid gjennom Folkeforbundet. Vi må ikke bli en "verdenspolitikkens Hjalmar Ekdal" og glemme verdens sure realiteter med prat.

Folkeforbundets grunntanker er noe annet enn Folkeforbundet som det fungerer i dag. Nøytralitet er bare en sikkerhet for en liten stat dersom det er et visst stabilt nivå i de store stater. Nøytralitet er ingen sikkerhetsgaranti i dagens
85 situasjon. Men nøytralitet kan være en moralsk grunnvoll for et lite land.

Om "våpnet nøytralitet". Situasjonen i dag synes ørkesløs.

90

Ikke alle små stater er dømt til å bli offer for en storstats utvidelsestrang. Erobrerdynamismen har sine egne indre svakheter (eksempel). Det er åpenbart at Adolf Hitler stiler mot fortsatt ekspansjon, blant annet oversjøisk kolonialisme.

95

En stor totalitær stats dynamisme er allestedsnærværende i sine mål. Det positive i dag at de totalitære stater er innsirklet. Den kapitalistiske dynamisme og humanisme er til for å arbeide på lang sikt, mens den totalitære dynamiske kappløper med tiden. "Når smør blir til stadig flere kanoner, synker
100 levestandarden". Den totalitære dynamisme er dømt til undergang etter en viss tid. Den neglisjerer personlig skapertrang. Borgerne i den lille, frie stat er knyttet nærmere til det levende liv i andre stater enn borgerne i maktstaten. De små stater, blant annet land i Norden, må søke mot hverandre til vern. Vi må lære oss å lese historien på nytt og bryte hensynsløst med det tilegnede syn. Vi må
105 innordne oss nåtidshistorien, som ikke har noen tillærte vaner.

Kilde
www.nrk.no/stemmerfrapolitikken

110

Emner
Radiotale

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/de-sma-stater-og-den-internationale-krise>

115

120

125

130

135

140

145